

NVAO NEDERLAND

TOETS NIEUWE OPLEIDING
ASSOCIATE DEGREE
BOS- EN NATUURBEHEER
Hogeschool Van Hall Larenstein

ADVIESRAPPORT
23 januari 2026

Inhoud

1	Procedure TNO.....	3
2	Nieuwe opleiding.....	4
2.1	Algemene gegevens.....	4
2.2	Profiel.....	4
2.3	Panel.....	4
3	Oordeel.....	5
4	Sterke punten.....	6
5	Aanbevelingen.....	7
6	Beoordeling	8
6.1	Standaard 1: Beoogde leerresultaten.....	8
6.2	Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	10
6.3	Standaard 3: Toetsing.....	12
6.4	Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	13
6.5	Standaard 5: Voorzieningen	13
6.6	Standaard 6: Kwaliteitszorg.....	14
7	Bijzonder kenmerk: Duurzaam Hoger Onderwijs	16
7.1	Criterium 1: Onderscheidend karakter	16
7.2	Criterium 2: Concretisering	17
7.3	Criterium 3: Relevantie.....	19
7.4	Conclusie.....	19
7.5	Graad.....	20

1 Procedure TNO

Om erkenning door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) te verkrijgen, moet een nieuwe opleiding met succes de procedure toets nieuwe opleiding (TNO) doorlopen. Alleen na deze kwaliteitstoets kan de onderwijsinstelling de wettelijk beschermde getuigschriften of diploma's voor de opleiding uitreiken.

De procedure voor een nieuwe opleiding is iets anders dan voor bestaande opleidingen die al zijn geaccrediteerd. Een TNO is een *plan*beoordeling. Na accreditatie valt ook de nieuwe opleiding onder de reguliere accreditatieprocedure.

Een NVAO-panel van deskundigen toetst de kwaliteit van de nieuwe opleiding tijdens een locatiebezoek aan de universiteit of hogeschool. Een discussie tussen 'peers' vormt de basis van de beoordeling en resulteert in een adviesrapport. Informatie over de invulling van het locatiebezoek en een overzicht van het bestudeerde materiaal zijn op te vragen bij de NVAO.

De beoordeling is gebaseerd op de standaarden zoals omschreven in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' van de NVAO (Staatscourant 2024, nr. 6405). Deze plantoetsing geldt voor instellingen zonder een erkenning instellingstoets kwaliteitszorg (ITK). Het panel geeft een gemotiveerd oordeel over de standaarden op een driepuntsschaal: voldoet, voldoet ten dele, of voldoet niet. Vervolgens formuleert het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, eveneens op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden, of negatief.

Dit adviesrapport bevat de bevindingen, overwegingen en oordelen van het panel, evenals de sterke punten en aanbevelingen. Op basis van dit rapport neemt de NVAO een accreditatiebesluit. Een beknopt adviesrapport is eveneens beschikbaar. De NVAO publiceert beide rapporten.¹

Meer informatie over de NVAO-werkwijze en de TNO-procedure is te vinden op www.nvao.net.

¹ <https://www.nvao.net/nl/besluiten>

2 Nieuwe opleiding

2.1 Algemene gegevens

Instelling	: Hogeschool Van Hall Larenstein
Opleiding	: Associate Degree Bos- en Natuurbeheer
Variant(en)	: voltijd
Graad	: Associate Degree
Afstudeerrichtingen	: n.v.t.
Locatie(s)	: Velp
Studieomvang	: 120 EC ²

2.2 Profiel

De Ad Bos- en Natuurbeheer leidt praktijkgerichte hbo-professionals op die opereren op het snijvlak van beleid en uitvoering. Deze professionals werken in uiteenlopende omgevingen waar natuur, landschap, regelgeving en maatschappelijke belangen samenkomen, van het buitengebied tot stedelijke zones, van adviesorganisaties tot terreinbeheerders en overheden. Als transitiemaker leveren ze een praktische bijdrage aan transities als biodiversiteitsherstel, klimaatadaptatie en duurzame inrichting van het landschap. De afgestudeerde Ad'er is een allround praktische professional die in een adviserende en/of beheersfunctie een uitvoerende en ondersteunende rol heeft.

2.3 Panel

Samenstelling

Ir. Maartje A. Loncke (voorzitter), opleidingsmanager Saxion Parttime School
Rutger A. Las MSc (lid), hogeschooldocent Biologie Hogeschool Windesheim
Dr. Ir. Theo J.N.M. de Bruijn (lid), partner en directeur IAA Architecten, voorheen lector Duurzame Leefomgeving bij Saxion Hogeschool.
Rick van Pelt (student-lid), student HBO Lerarenopleiding Aardrijkskunde aan de Hogeschool Rotterdam.

Ondersteuning

- Drs. Miranda Valkenburg, secretaris
- Anouk Baars MSc, NVAO-beleidsmedewerker en procescoördinator
- Espoir Gatumba, NVAO-beleidsmedewerker, waarnemer

Locatiebezoek

Velp, 8 december 2025

² European Credits

3 Oordeel

Het NVAO-panel oordeelt positief over de kwaliteit van de opleiding Associate Degree Bos- en Natuurbeheer van Hogeschool Van Hall Larenstein. De opleiding voldoet aan alle standaarden van het NVAO-kader voor instellingen zonder erkenning instellingstoets kwaliteitszorg.

Het beroepsprofiel met de twee basisrollen adviseur en beheerder is goed doordacht en vertaald naar het curriculum. De onderwijsvisie, didactische uitgangspunten en opbouw van het programma zijn goed uitgewerkt. Hoewel het ambitieniveau hoog ligt, zullen de kleinschalige begeleiding en het werken met leerteams studenten naar verwachting in staat stellen om de beoogde leerresultaten te behalen. Het docententeam is zeer betrokken en gemotiveerd. Daarbij kan het team terugvallen op de jarenlange ervaring met de bachelor Bos- en Natuurbeheer. Door toegespitste scholing op Ad-niveau en -instroom heeft de opleiding zich kunnen ontwikkelen tot een opleiding met passende inhoud, didactiek, leeruitkomsten en toetsing.

Het werkveld is betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van deze praktijkgerichte opleiding, en heeft duidelijk behoefte aan groene doeners die een brugfunctie vervullen tussen de beleidsmatige bachelors en uitvoerende mbo'ers. Het transitiegerichte denken en duurzaamheid komen nadrukkelijk terug in het curriculum. Verder zijn de materiële en digitale voorzieningen op orde, waarbij met name het leerlandgoed van grote meerwaarde is. De opleiding werkt proactief aan het behouden en verhogen van de kwaliteit en heeft daartoe de benodigde processen goed ingeregeld.

Naast alle positieve punten heeft het panel ook enkele aanbevelingen geformuleerd. Zo behoeft de stage in jaar 1 nog nadere uitwerking. Dat geldt ook voor het doorstroomprogramma naar de verwante bachelor. De opleiding is zich hiervan bewust en het panel heeft er vertrouwen in dat deze bijtijds op orde zijn.

Standaard	Oordeel
1 Beoogde leerresultaten	voldoet
2 Programma; oriëntatie	voldoet
3 Programma; inhoud	voldoet
4 Gerealiseerde leerresultaten	niet van toepassing
5 Voorzieningen	voldoet
6 Kwaliteitszorg	voldoet
Eindoordeel	positief

4 Sterke punten

Het panel constateert de onderstaande sterke punten:

1. Beroepsprofiel – Het beroepsprofiel met de basisrollen adviseur en beheerder is goed doordacht en helder gepositioneerd tussen de niveaus mbo en hbo-bachelor. Het profiel wordt nadrukkelijk herkend door het werkveld.
2. Transitiegericht onderwijs – De opleiding hanteert het instellingsbrede onderwijsmodel met als kern ‘transitiegericht onderwijs’. Binnen de opleiding vindt leren plaats in én met de beroepspraktijk: theorie en praktijk zijn vanaf de eerste dag verweven.
3. Professionalisering – De opleiding investeert in didactische vaardigheden en toetsbekwaamheid van docenten middels een externe Ad-training en via intern scholingsaanbod. Het feit dat het Ad-kernteam onderdeel is van het docententeam van de bachelor BNB faciliteert kennisuitwisseling via collegiale scholing en benutting van elkaars expertise.
4. Voorzieningen – De ligging in een groene, bosrijke omgeving en de beschikking over een eigen leerlandgoed waar ruim de helft van alle Nederlandse plantensoorten te vinden zijn, bieden uitstekende mogelijkheden voor praktijkonderwijs.
5. Toetsprogramma – De opleiding heeft een goed doordacht toetsprogramma en hanteert een variatie aan toetsvormen volgens het principe van constructive alignment. Naast een beperkt aantal kennistoetsen wordt kennis voornamelijk integraal getoetst bij het beoordelen van beroepsproducten en werkopdrachten.

5 Aanbevelingen

Met het oog op de verdere ontwikkeling van de opleiding doet het panel een aantal aanbevelingen. Deze aanbevelingen doen geen afbreuk aan het positieve oordeel over de kwaliteit van de opleiding.

1. Stage jaar 1 – De invulling van de stage in jaar 1 ligt nog niet helemaal vast. Zorg ervoor dat de invulling van de stage helemaal sluitend is voor het eerste leerjaar.
2. Uitwisseling met andere Ad-opleidingen – Tussen de verwante bachelor Bos- en Natuurbeheer en de Ad vindt volop uitwisseling plaats. Samenwerking tussen verwante Ad's en bacheloropleidingen brengt kansen en uitdagingen met zich mee waar ook andere opleidingen mee kampen. Faciliteer uitwisseling tussen Ad-opleidingen binnen de instelling om van elkaar te leren.
3. Doorstroom naar de bachelor – Studenten kunnen na afronding van de Ad direct doorstromen in het derde leerjaar van de bacheloropleiding BNB. Ontwikkel een passend doorstroomprogramma van maximaal 120 EC.
4. Bindend studieadvies – De eisen aan een bindend studieadvies (BSA) zijn kwantitatief: studenten moeten minimaal 46 EC in jaar 1 behalen voor een positief advies. Koppel hier ook een kwalitatieve eis aan, zoals bijvoorbeeld het behalen van de stage.

6 Beoordeling

6.1 Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De Ad Bos- en Natuurbeheer leidt praktijkgerichte hbo-professionals op die opereren op het snijvlak van beleid en uitvoering. Deze professionals gaan werken in uiteenlopende omgevingen waar natuur, landschap, regelgeving en maatschappelijke belangen samenkomen. Ze leveren een praktische bijdrage aan transities als biodiversiteitsherstel, klimaatadaptatie en duurzame inrichting van het landschap.

Profiel en onderwijsvisie

Afgestudeerden gaan werken op het snijvlak van beleid en uitvoering in een steeds complexere wereld van ecologische en maatschappelijke uitdagingen en transities. Dat vraagt, naast een vakinhoudelijke basis, ook ervaring met praktijksituaties en probleemoplossend vermogen. De opleiding volgt hierin het instellingsbrede onderwijsmodel met als kern 'transitiegericht onderwijs' (TGO). Binnen de opleiding vindt leren plaats in én met de beroepspraktijk: theorie en praktijk zijn vanaf de eerste dag verweven. Het panel is van oordeel dat de uitgangspunten voor inrichting van de opleiding hiermee passen bij de onderwijsvisie en het profiel van de instelling.

Beroepsrollen

De opleiding heeft twee basisrollen geformuleerd: adviseur en beheerder. Adviseurs analyseren gegevens en situaties, en formuleren onderbouwde aanbevelingen voor beleid of uitvoering. Beheerders organiseren, coördineren en voeren maatregelen uit in het veld, met oog voor ecologie, veiligheid, toegankelijkheid en gebruik. Binnen deze rollen krijgen vijf focusgebieden de aandacht, waarbij de eerste drie leiden tot verdieping en de laatste twee tot verbreding.

1. Ecologie: herkennen van soorten, ecologische processen en systeemrelaties, en deze koppelen aan beheer of inrichting
2. Communicatie: helder en doelgericht afstemmen met collega's, publiek, vrijwilligers en beleidsmakers
3. Beleid, wet- en regelgeving: begrijpen van relevante kaders zoals de Omgevingswet en Natura 2000, en deze vertalen naar praktische uitvoering en verantwoording
4. Rentmeesterij: begrijpen van professioneel beheer en onderhoud van landgoederen, natuurgebieden of vastgoed, met aandacht voor zowel economische, ecologische als maatschappelijke belangen
5. Natuureducatie: educatieve activiteiten over de natuur verzorgen, gericht op bewustwording, beleving en duurzaam gedrag.

Het panel vindt dat het beroepsprofiel met de twee basisrollen goed is doordacht en vertaald naar het curriculum. Het eerste jaar biedt een fundamentele basis in ecologie, beheer en landschapsontwikkeling, waarbij ook sociale en economische factoren worden meegenomen. Aan het eind van het eerste jaar kiezen studenten een

specialisatie: adviseur of beheerder. Het tweede jaar staat in het teken van verbreding, verdieping en integratie op zowel de fundamentele basis als op de vijf focusgebieden. De gekozen basisrollen en de vijf focusgebieden, alsmede de opbouw gedurende de twee leerjaren, acht het panel weloverwogen.

Niveau

Op basis van de beschreven beroepsrollen adviseur en beheerder en bijbehorende bekwaamheden heeft de opleiding leeruitkomsten opgesteld. Hierbij is rekening gehouden met het NLQF-niveau 5 en de verwantschap met de bachelor BNB. De landelijke Ad-competenties zijn vertaald naar thematische leeruitkomsten per leerjaar. In jaar 1 zijn de leeruitkomsten gemeenschappelijk; in jaar 2 zijn er daarnaast ook specialisatieafhankelijke leeruitkomsten. Het panel stelt vast dat deze leeruitkomsten zijn ingeschaald op het juiste niveau en dat deze periodiek worden geëvalueerd en bijgesteld.

Afstemming met het werkveld

De opleiding is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het werkveld. Uit de documentatie bleek dat de opleiding voorafgaand aan de ontwikkeling de opleiding interviews en klankbordsessies heeft gehouden met vertegenwoordigers uit het werkveld over het profiel en de werkzaamheden op Ad-niveau en de daartoe vereiste kennis en vaardigheden. Tijdens het locatiebezoek constateerde het panel de hoge mate van betrokkenheid van het werkveld. Ook was duidelijk dat het werkveld nadrukkelijk behoefte heeft aan de Ad-afgestudeerden als verbinders tussen beleid en uitvoering; mensen die denken op hbo-niveau en handelen vanuit een praktische toepasbaarheid. De opleiding krijgt een eigen werkveldadviescommissie (WAC) die tweemaal per jaar bijeenkomt.

De opleiding leidt nadrukkelijk op voor functies op landelijk en regionaal niveau. Echter, duurzaamheid en ecologie stoppen niet bij een landsgrens. Daarom wordt in het curriculum aandacht besteed aan internationale thema's, bijvoorbeeld hoe mondiale opgaven, zoals klimaatverandering en verlies van biodiversiteit, doorwerken in lokaal natuurbeheer. Het panel merkt op dat de vertegenwoordigers uit het werkveld de relevantie hiervan onderschrijven.

Doorstroom

De Ad sluit nauw aan op de verwante bacheloropleiding Bos- en Natuurbeheer. Studenten kunnen na afronding van de Ad direct doorstromen in het derde leerjaar van deze bacheloropleiding. Aangezien de Ad niet gelijk is aan de eerste twee jaren van de bachelor is er een doorstroomprogramma nodig; dit heeft nog concretisering. Op termijn ambieert de opleiding ook doorstroomprogramma's naar de deels verwante eigen bacheloropleidingen Tuin- en Landschapsinrichting en Management van de Leefomgeving.

Conclusie

Het panel is van mening dat het beroepsprofiel met twee basisrollen goed is doordacht en vertaald naar het curriculum. Ook stelt het panel vast dat de leeruitkomsten zijn ingeschaald op NLQF-niveau 5. Tijdens het gesprek met vertegenwoordigers uit het werkveld ervoer het panel een hoge mate van betrokkenheid. Er is duidelijk behoefte aan - en een gedeelde visie op - adviseurs en beheerders op Ad-niveau: de groene doeners die een brugfunctie vervullen tussen de beleidsmatige bachelors en

uitvoerende mbo'ers. Het transitiegerichte denken komt nadrukkelijk terug in het curriculum. Tot slot vindt het panel ook de samenwerking met het lectoraat Duurzaam Bosbeheer van toegevoegde waarde. Doorstroom naar de verwante bachelor in 120 EC is mogelijk, maar de invulling van het doorstroomprogramma moet nog verder en concreet worden vormgegeven.

6.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Didactiek

De gehanteerde didactiek sluit volgens het panel goed aan bij het instellingsbrede onderwijsmodel met als kern transitiegericht onderwijs (TGO), dat drie componenten bevat. De eerste component is de praktijkgerichtheid. Het curriculum bouwt op van een focus op kennisverwerving in combinatie met realistische casuïstiek (werkveldopdrachten en projecten) naar meer participatie in de realiteit met alle complexiteit die deze met zich meebrengt. Kennisverwerving vindt hiermee plaats in een betekenisvolle en beroepsgerichte context. De opleiding hanteert een praktijkleerlijn van veldwerk, praktijkopdrachten, werkbezoeken en reflectie. Deze lijn biedt structuur en opbouw, en zorgt ervoor dat studenten stapsgewijs toewerken naar zelfstandige beroepsuitoefening. In jaar 1 ligt de nadruk grotendeels op het ontwikkelen van basisvaardigheden. In het tweede jaar verschuift de focus naar verdieping, integratie en zelfstandigheid. Het panel constateert dat de opleiding herkenbaar invulling geeft aan TGO. Vanaf de eerste dag vindt leren plaats in én met de beroepspraktijk.

Een tweede component is de toepassing van blended onderwijs. Naast fysieke bijeenkomsten en veldonderwijs biedt de opleiding online leeractiviteiten en praktijkleren aan.

De derde component wordt gevormd door leerteams, een vorm waarmee het docententeam al ervaring heeft in de bachelor BNB. Studenten worden ingedeeld in leerteams van minimaal 8 tot maximaal 12 studenten. Elk leerteam krijgt een docent als coach toegewezen, die de studenten begeleidt op studievoortgang en persoonlijk en professioneel functioneren. Deze studieadviseur helpt waar nodig ook studenten met een extra ondersteuningsbehoefte. Het panel is van mening dat leerteams een veilige ruimte bieden aan studenten om elkaar te ontmoeten en van en met elkaar te leren.

Instroom

Voor toelating hanteert de opleiding de wettelijke vooropleidingseisen: studenten met een mbo4-, havo- of vwo-diploma zijn toelaatbaar. Ook studenten met een relevante buitenlandse vooropleiding kunnen worden toegelaten, mits zij aantoonbaar beschikken over voldoende beheersing van de Nederlandse taal.

Programma

Het programma is opgebouwd rond herkenbare beroepssituaties, rekening houdend met de mate van complexiteit en zelfstandigheid. Studenten leren zowel in jaar 1 als in jaar 2 door te doen: via praktijkopdrachten, veldwerk en casussen uit het werkveld. Onderwijseenheden zijn thematisch opgebouwd met onder andere aandacht voor ecologische veldanalyse, landschapsinrichting, beleidscontext, participatie en communicatie. Per onderwijseenheid wordt gewerkt aan één leeruitkomst. Daarnaast zijn leerteambijeenkomsten gedurende de gehele opleiding onderdeel van het programma.

Het programma is naar de mening van het panel opgebouwd volgens een logische leerroute waarin studenten stapsgewijs toewerken naar professioneel functioneren. Het programma bouwt op van lage naar hogere complexiteit en zelfstandigheid. In het eerste jaar verkennen studenten het werkveld, bouwen ze basiskennis op, oefenen ze met veldobservaties en digitale middelen (zoals GIS), en passen ze beheertechnieken toe in eenvoudige praktijksituaties. De focus ligt op het ontwikkelen van vakvaardigheden, onderzoekende houding, samenwerken en communiceren in herkenbare contexten. Het jaar sluit af met een integrerende praktijkopdracht en reflectie op de eigen professionele ontwikkeling. In het tweede jaar verdiepen studenten zich in actuele gebiedsopgaven en oefenen ze met projectmatig werken, systeemanalyse en het toepassen van wet- en regelgeving in realistische contexten. De opleiding sluit af met een afstudeerstage waarin studenten één basisrol (adviseur of beheerder) en twee focusgebieden integreren. Deze opbouw is volgens het panel goed doordacht en passend.

Docententeam

Het Ad-kernteam kent een vaste samenstelling en maakt deel uit van het docententeam van de bachelor BNB wat uitwisseling en samenwerking garandeert. Het Ad-team bestaat uit een programmacoördinator, een curriculumcoördinator en een aantal docenten met specifieke expertise. De instelling faciliteert en investeert in didactische vaardigheden en toetsbekwaamheid van docenten. Zo hebben de docenten in het kernteam een externe Ad-training gevolgd en behalen nieuwe docenten bij vaste aanstelling hun Basis Didactische Bekwaamheid (BDB) en BasisKwalificatie Examinering (BKE). Daarnaast worden ook via MyAcademy, de interne scholingstak van Hogeschool van Hall Larenstein (HVHL), verdere professionaliseringsmogelijkheden aangeboden. Vrijwel alle teamleden voldoen momenteel aan de formele eisen (BDB, BKE en minimaal hbo-bachelor gediplomeerd) en brengen daarnaast inhoudelijke (praktijk)expertise mee.

Conclusie

De onderwijsvisie, didactische uitgangspunten en opbouw van het programma zijn helder beschreven en goed uitgewerkt. Het ambitieniveau ligt volgens het panel hoog. Echter, de kleinschalige begeleiding en het werken met leerteams geeft het panel vertrouwen dat studenten in staat zijn om de beoogde leerresultaten te behalen. Voor toelating hanteert de opleiding de wettelijke vooropleidingseisen: studenten met een mbo4-, havo- of vwo-diploma zijn toelaatbaar. Ook studenten met een relevante buitenlandse vooropleiding kunnen worden toegelaten, mits zij aantoonbaar beschikken over voldoende beheersing van de Nederlandse taal.

Tijdens de visitatie bleek dat de stage in jaar 1 nog nadere uitwerking behoeft. De opleiding is zich hiervan bewust en zet hier tijdens de nodige stappen in. Het panel heeft kennisgemaakt met zeer betrokken en gemotiveerde docenten. Door toegespitste scholing op het gebied van Ad-niveau en -instroom heeft de opleiding zich kunnen ontwikkelen tot een eigenstandige opleiding met passende inhoud, didactiek, leeruitkomsten en toetsing. Tussen de bachelor BNB en de Ad vindt volop kruisbestuiving plaats. Uitwisseling van ervaringen met andere Ad-opleidingen binnen de instelling lijken niet of minder systematisch plaats te vinden. Het verdient aanbeveling om ook dit te faciliteren.

6.3 **Standaard 3: Toetsing**

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Toetsbeleid

De opleiding volgt het instellingsbrede toetsbeleid van HVHL, dat aansluit bij TGO. Kenmerken hiervan zijn: actief leren, samen leren, betekenisvolle inhoud en persoonlijke aandacht. De opleiding geeft hier invulling aan door ontwikkelingsgericht te toetsen: studenten leren na te denken over wat ze gaan leren, verwerven zicht op wat ze al kunnen en kennen, én leren activiteiten te ontplooiën die hun leerproces ondersteunen. Dit past bij het 'leven lang leren' en werkt door wanneer ze later als professionals aan de slag zijn. Bij het werken aan transitievraagstukken leren studenten samen, in onder meer lessen, leerteams, living labs en onderwijseenheden. Gezamenlijke beroepsproducten worden zowel op product als op proces beoordeeld.

Tijdens de gesprekken kwam naar voren dat de opleiding alleen kwantitatieve eisen stelt aan een bindend studieadvies (BSA): studenten moeten minimaal 46 EC in jaar 1 behalen voor een positief advies. Het panel beveelt aan om ook na te denken over een kwalitatieve eis, zoals bijvoorbeeld het behalen van de stage.

Toetsvormen

De opleiding hanteert een variatie aan toetsvormen volgens het principe van constructive alignment: de toetsvormen zijn voor iedere module afgestemd op de aard van de leerdoelen en leeruitkomsten. Naast een beperkt aantal kennistoetsen wordt kennis voornamelijk integraal getoetst bij het beoordelen van beroepsproducten en werkopdrachten.

Beoordeling en feedback

Waar van toepassing worden rubrics ingezet als middel bij het beoordelen van complexere producten of prestaties. De beoordelingscriteria uit de rubrics zijn inhoudelijk gekoppeld aan de leeruitkomsten. In andere gevallen wordt gebruik gemaakt van gestandaardiseerde beoordelingsmodellen of beoordelingsformulieren. Uit de gesprekken bleek dat de opleiding vaste beoordelingsprocedures hanteert en het vierogenprincipe structureel toepast. Daarnaast werkt de opleiding met kalibratie-

en intervisiemomenten om tot een eenduidige interpretatie van beoordelingscriteria te komen.

Borging van de toetskwaliteit

Binnen HVHL functioneert een examencommissie als brede commissie voor meerdere opleidingen. De Ad BNB valt onder een gezamenlijke commissie, met vertegenwoordigers van de bacheloropleiding BNB en Land- en Watermanagement, en een extern lid van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

De examencommissie is actief betrokken bij de ontwikkeling van de opleiding en de wijze van toetsing en voert haar wettelijke taak uit. Binnen de kwaliteitsborging heeft de examencommissie een aantal taken gemandateerd aan de toetscommissie. Deze beoordeelt steekproefsgewijs toetsen op validiteit, betrouwbaarheid en transparantie, en rapporteert hierover aan de examencommissie.

Ook de WAC is actief betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van de toetsing. De leden denken mee over toetsvormen en beoordelingskaders, en reflecteren op werk van studenten, zodat de praktijkgerichtheid en actualiteit van de opleiding geborgd blijven.

Conclusie

Het toetsprogramma is volgens het panel goed doordacht en uitgewerkt, met duidelijke toetseisen die ook naar studenten zullen worden gecommuniceerd. Het panel stelt vast dat de examencommissie haar wettelijke taken uitvoert en is positief gestemd over het feit dat de leden van de examencommissie ook de eerdergenoemde Ad-training hebben gevolgd. Omdat de communicatielijnen binnen de opleiding kort zijn worden eventuele knelpunten snel verholpen. Ten aanzien van de kwantitatieve eisen aan de BSA beveelt het panel aan om ook na te denken over een kwalitatieve eis, zoals bijvoorbeeld het behalen van de stage.

6.4 Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Oordeel

Niet van toepassing.

6.5 Standaard 5: Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De opleidingslocatie in Velp bevindt zich in een groene en bosrijke omgeving. HVHL beschikt over een uniek landgoed dat als leeromgeving gebruikt wordt en daarom het leerlandgoed heet. Het landgoed biedt een breed spectrum aan natuurtypen van Nederland. Het wordt beheerd als een heemtuin, waarin praktisch onderwijs en

veldwerk plaatsvindt met aandacht voor landschapsecologie, vegetatiekunde en plantensoortkennis. Ook de directe omgeving van de hogeschool, midden op de Veluwe, biedt uitstekende mogelijkheden voor praktijkonderwijs, zoals leerboswachterijen. De opleiding heeft ook goede materiële voorzieningen binnenshuis, zoals GIS-lokalen, veldwerk- en onderzoeksmaterialen en diverse laboratoria met specifieke software en meetapparatuur.

Informatie voor studenten is via diverse kanalen beschikbaar. Op MyHVHL (intranet) vinden studenten algemene informatie over studeren bij HVHL. Ook de OER is hier te vinden. Communicatie over onderwijseenheden vindt plaats via de digitale leeromgeving Moodle waar studenten onder meer studiehandleidingen, kennisclips en ander studiemateriaal kunnen vinden.

In de mediatheek kunnen studenten terecht voor het lenen van literatuur, zowel hard copy als digitaal of om te studeren. De Ad-studenten kunnen lid worden van de actieve studievereniging LaarX, die lezingen en excursies en andere activiteiten organiseert. Voor de bachelorstudenten is een eigen soortenlokaal om insecten en plantensoorten detecteren beschikbaar; de opleiding is voornemens om ook voor de Ad-studenten een eigen, herkenbare plek te creëren.

Conclusie

Het panel acht de materiële en digitale voorzieningen toereikend. Vooral het leerlandgoed maakte indruk, dat ruim de helft van alle Nederlandse plantensoorten herbergt en dat gebruikt wordt voor praktijkonderwijs.

6.6 Standaard 6: Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Kwaliteitszorg is bij HVHL opgezet volgens de PCDA-cyclus. De opleiding heeft de instellingsbrede kwaliteitszorg vertaald naar de OER en het kwaliteitszorghandboek. Het onderwijs wordt op twee niveaus geëvalueerd: op programmaniveau en op het niveau van de onderwijseenheden. Op programmaniveau worden bronnen gebruikt zoals de Nationale Studenten Enquête (NSE), de hbo-monitor, de programma-evaluaties aan het einde van de opleiding en de inbreng van de WAC.

Onderwijseenheden worden geëvalueerd via studentenevaluaties en volgens een transparante PDCA-cyclus. Deze systematiek zal ook worden toegepast bij de Ad. De kleinschaligheid van het onderwijs en het laagdrempelige contact tussen docenten en studenten ziet het panel als belangrijke factoren voor een informele kwaliteitscultuur.

Binnen de kwaliteitszorg zijn rollen en verantwoordelijkheden helder beschreven. Het kernteam is verantwoordelijk voor ontwerp, ontwikkeling en samenhang van het toetsprogramma. Voor docenten die onderwijseenheden ontwikkelen is een werkboek Moduleontwikkeling voorhanden. Het werkboek gaat uit van backward design, waarbij

de beoogde leeruitkomsten als startpunt dienen. Het kernteam voorziet de ingevulde werkboeken van feedback en houdt toezicht op de constructive alignment.

Voor de opleiding wordt een eigen opleidingscommissie aangesteld, die conform de wettelijke eisen een adviserende en toetsende rol binnen het kwaliteitszorgsysteem vervult. Verder worden in de periodieke bijeenkomsten met de WAC kwaliteitsaspecten geagendeerd en vindt structureel (formeel en informeel) overleg plaats tussen opleidingsmanagement en examencommissie.

Conclusie

Het panel acht de kwaliteitszorg strak georganiseerd met een helder evaluatiesysteem en een goed ingerichte PDCA-cyclus. Processen, rollen en verantwoordelijkheden zijn duidelijk omschreven.

7 Bijzonder kenmerk: Duurzaam Hoger Onderwijs

Hogeschool Van Hall Larenstein heeft verzocht om bij de toets nieuwe opleiding van de Ad-opleiding Bos- en Natuurbeheer ook het Bijzonder Kenmerk Duurzaam Hoger Onderwijs te beoordelen. Het panel heeft hiervoor het NVAO-kader “Nadere uitwerking Bijzondere kenmerken (juli 2017)” gehanteerd. Deze nadere uitwerking bestaat uit drie criteria: onderscheidend karakter, concretisering en relevantie.

7.1 Criterium 1: Onderscheidend karakter

Het te beoordelen kenmerk is onderscheidend voor de opleiding in relatie tot relevante opleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs.

Bevindingen

HVHL zet zich actief in voor een leefbare toekomst en heeft duurzaamheid verankerd in de opleidingen. De hogeschool heeft als missie om studenten op te leiden tot ambitieuze en innovatieve professionals die een bijdrage leveren aan een duurzame wereld. Dat duurzaamheid een onlosmakelijk onderdeel is van visie, onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering van de instelling, blijkt uit de scores in de SustainaBul, de landelijke duurzaamheidsranglijst voor instellingen voor hoger onderwijs. Dit jaar werd HVHL de vierde keer op rij uitgeroepen tot duurzaamste hogeronderwijsinstelling in Nederland.

De opleiding Ad BNB heeft de instellingsbrede missie geïntegreerd in de eigen opleidingsmissie: ‘Het opleiden van professionals die beheer en ecologie verbinden met de praktijk van vandaag en de transitie van morgen. Ze bouwen bruggen tussen beleid en beheer, tussen mens en landschap, en bewegen zich met vakmanschap en lef binnen ecologische, sociale en bestuurlijke kaders – stevig geworteld in het veld, met oog voor mens én natuur.’

Duurzaamheid is binnen de opleiding zowel een streven als een manier om naar de wereld te kijken, met respect voor een natuurlijke leefomgeving. Bescherming, beheer en benutting van de natuur staan voorop: er mag niet meer aan de aarde onttrokken worden dan dat de aarde zelf weer kan aanvullen. Met haar TGO maakt de opleiding expliciet een koppeling met het instellingsplan ‘Groeien als experts in transitie’. Studenten leren kritisch denken en omgaan met verschillende stakeholders en belangen, om ecologische, economische en sociaal-maatschappelijke aspecten te integreren.

In het huidige opleidingsaanbod is de Ad BNB uniek: er is geen andere Ad-opleiding die zich richt op bos- en natuurbeheer. De andere drie groene hogescholen hebben niet alleen een andere focus, maar ook geen Ad-opleiding met dit bijzondere kenmerk. Binnen de eigen instelling heeft de Ad Tuin- en Landschapsinrichting dat kenmerk wel.

In de gesprekken kwamen de onderscheidende aspecten duidelijk naar voren. Deze liggen met name in de integrale benadering van duurzaamheid, waarbij sociale, ecologische en economische aspecten worden verweven. Studenten leren hierdoor belangen af te wegen vanuit een integraal perspectief, implicaties in kaart te brengen en bewuste keuzes te maken voor duurzame oplossingen. Het panel is van mening dat deze benadering van duurzaamheid een onderscheidend karakter heeft.

Conclusie

Het panel is van oordeel dat de opleiding werkt met een heldere en onderscheidende visie op het concept duurzaamheid. Het feit dat de opleiding niet alleen vanuit ecologisch standpunt kijkt, maar een breder sociaal en economisch perspectief hanteert, is een onderscheidend element. Deze integrale visie op duurzaamheid wordt gedragen door het management, de docenten en het werkveld. Verder erkent het panel het unieke en onderscheidende karakter van de opleiding, die als enige Ad-opleiding in Nederland de focus legt op bos- en natuurbeheer. Voorts maakt de opleiding deel uit van een instelling die duurzaamheid niet alleen in onderwijs en onderzoek, maar ook in bedrijfsvoering heeft verankerd. Deze overwegingen in ogenschouw nemend concludeert het panel dat de opleiding voldoet aan dit criterium.

7.2 Criterium 2: Concretisering

De gevolgen van het te beoordelen kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs zijn geoperationaliseerd aan de hand van de relevante standaarden van het Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland.

Bevindingen

In de documentatie beschrijft de opleiding op welke wijze de visie op duurzaamheid en de bijbehorende thema's per standaard in de opleiding zijn geïntegreerd en terugkomen.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

Duurzaamheid is een terugkerend onderwerp van aandacht in zowel leeruitkomsten als studieprogramma. De beoogde leerresultaten tonen aan dat de opleiding concreet bijdraagt aan het opleiden van professionals die een zichtbare bijdrage leveren aan de duurzame ontwikkeling van de groene leefomgeving. Daarbij hebben ze oog voor systeem, samenleving én toekomst.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

In het onderwijs wordt duurzaamheid integraal benaderd. Er wordt niet alleen aan de ecologische, maar ook aan de sociale en economische aspecten ervan expliciet aandacht besteed.

In alle onderwijseenheden werken studenten impliciet of expliciet aan duurzaamheid. Zo verdiepen ze zich in jaar 1 onder meer in Sustainable Development Goals (SDG's) en in ecosystemen, waarbij ze maatschappelijke en ecologische afwegingen leren maken die raken aan duurzaamheidsvraagstukken. Duurzaamheid speelt ook een rol tijdens reflectieopdrachten, aan de hand van de Inner Development Goals (IDG's). In jaar 2 maken studenten onder meer een beheerplan voor een natuurgebied, met afgewogen belangen en onderbouwde keuzes. Reflectie op duurzaamheid is ook een expliciet onderdeel van stage en afstuderen.

In leerteambijeenkomsten wordt stilgestaan bij wat studenten op het gebied van duurzaamheid tegenkomen in hun praktijkopdrachten. Daarbij gaat het niet alleen over duurzaam handelen en denken, maar ook over duurzame inzetbaarheid van professionals. Van docenten wordt verwacht dat ze een hart hebben voor duurzame transitie. Bij de werving en selectie van docenten is dit daarom een vanzelfsprekende

functie-eis. Duurzaamheid komt ook terug in de expliciete aandacht voor duurzame inzetbaarheid, van studenten én docenten.

Studievereniging LaarX organiseert regelmatig lezingen, excursies en activiteiten waarbij onderwerpen als klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel centraal staan. Denk aan het plaatsen van vogelhuisjes en de aanleg van een moestuin op het landgoed. Ook stimuleert de opleiding circulariteit door samen met de studievereniging bijvoorbeeld kleding- en boekenruilbeurzen te organiseren. Tot slot maakt de opleiding duurzame keuzes, zoals volledig vegetarische lunches en borrels.

Het organiseren van excursies of stages naar het buitenland roept binnen de opleiding kritische vragen op vanwege de impact van (vlieg)reizen op het milieu. Het panel ziet dit als illustratie van duurzaamheid als levensstijl en niet sec als opleidingsdoel. Het benadrukt de collectieve inspanning om duurzaamheid serieus te nemen. Een ander mooi voorbeeld tijdens het locatiebezoek vond het panel de discussie die ontstond over het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI). Waar menig andere opleiding AI vooral als uitdaging ziet met betrekking tot mogelijk plagiaat, ging het in de panelgesprekken voornamelijk over het hoge energiegebruik van de datacenters die nodig zijn voor AI.

Standaard 3: Toetsing

Duurzaamheid is bij de opleiding onderdeel van toetsing en beoordeling. Het wordt als thema expliciet getoetst in diverse onderwijseenheden, en de impact van duurzaamheid wordt als beoordelingscriterium meegenomen bij opdrachten. Een voorbeeld is de onderwijseenheid 'Internationale uitdagingen' in jaar 1: studenten analyseren een aantal lokale uitdagingen, koppelen deze aan relevante SDG's, benoemen betrokken stakeholders en lokaliseren de uitdagingen op een overzichtelijke kaart. Deze onderwijseenheid heeft ook als beoordelingscriterium "De student voert een verdiepende analyse uit van één lokale uitdaging, verbindt deze aan een internationale opgave en onderbouwt de betrokken belangen met een invloed-belanganalyse, gekoppeld aan passende SDG's." Ook de afstudeeropdracht wordt expliciet getoetst op duurzaamheid: "De student kan reflecteren op de duurzaamheid van de organisatie en de werkzaamheden."

Standaard 5: Voorzieningen

De omgeving waarin de opleiding lesgeeft, is duurzaam. Op het leerlandgoed leren studenten van en met de natuur. Ze kunnen in de levende praktijk leren kijken naar vegetatie, bomen, planten en de relatie tussen water, bodem en vegetatie. Zo kunnen ze onderzoeken en leren wat er nodig is om deze vegetatie in stand te houden. Op het landgoed is een heemtuin aanwezig met daarin een groot deel van de Nederlandse flora. Verder is een deel van het landgoed aangewezen als moestuin en wordt er een voedselbos aangelegd. Ook de leerboswachterij 'Het Rozendaalse bos', in beheer door Staatsbosbeheer en op fietsafstand van de locatie, wordt voor praktijkonderwijs gebruikt. Tot slot heeft HVHL allerlei maatregelen getroffen voor duurzaamheid in de bedrijfsvoering en gebouwen, zoals waterbesparende kranen, vegan opties in de kantine en het *Green Office* dat actief zoekt naar mogelijkheden om de instelling nog verder te verduurzamen.

Standaard 6: Kwaliteitszorg

Na afloop van elke onderwijseenheid vullen studenten een enquête in ter evaluatie. De vragenlijst bevat standaard een vraag over duurzaamheid, waarbij studenten kunnen aangeven hoe tevreden ze zijn over de mate waarin duurzaamheidsaspecten aan bod zijn gekomen. Ook is duurzaamheid een aspect waarover de opleidingscommissie gevraagd en ongevraagd advies kan uitbrengen.

Conclusie

Het panel heeft tijdens het locatiebezoek ervaren dat duurzaamheid voor de opleiding een vanzelfsprekendheid is en in alle standaarden terugkomt. In alle gesprekken werd op deze wijze gesproken over duurzaamheid, wat wijst op een stevige, intrinsieke en breed gedragen interpretatie. Daarbij wordt duurzaamheid niet als losstaand thema behandeld, maar als een doorlopend leerproces binnen de opleiding. Alle overwegingen in ogenschouw nemend beoordeelt het panel dat de opleiding voldoet aan dit criterium.

7.3 Criterium 3: Relevantie

Het te beoordelen kenmerk is van wezenlijk belang voor de aard van de opleiding.

Duurzaamheid heeft een maatschappelijke urgentie: de klimaatcrisis, biodiversiteitsverlies en leefbaarheidsproblemen vereisen professionals die integraal naar oplossingen kijken. Afgestudeerden van de opleiding zijn in staat om als praktische systeendenkers transitievraagstukken op een toegepaste wijze te benaderen en strategische keuzes te maken die ecologie verbinden met sociale, economische en politieke krachtenvelden. De relevantie van duurzaamheid binnen de opleiding weerspiegelt daarmee niet alleen de opvattingen en doelen van de opleiding én de instelling. Ze weerspiegelt ook de bredere maatschappelijke en ecologische uitdagingen waarmee de samenleving geconfronteerd wordt. Dit maakt duurzaamheid een relevant en essentieel onderdeel van de opleiding. Tijdens de gesprekken met vertegenwoordigers uit het werkveld constateerde het panel dat er in de praktijk behoefte is aan adviseurs en beheerders op Ad-niveau: de groene doeners die een brugfunctie vervullen tussen de beleidsmatige bachelors en uitvoerende mbo'ers.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend beoordeelt het panel dat de opleiding voldoet aan dit criterium.

7.4 Conclusie

Het panel is van oordeel dat duurzaamheid is verankerd in de missie en visie van zowel de opleiding als de instelling. De opleiding heeft expliciet aandacht voor duurzaamheid en draagt bij aan de oplossingen voor actuele uitdagingen op dit gebied. Het Bijzonder Kenmerk Duurzaam Hoger Onderwijs is voldoende herkenbaar binnen de opleiding aanwezig.

Het panel stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding voldoet aan de drie criteria voor een bijzonder kenmerk. Daarom adviseert het panel het bijzonder kenmerk Duurzaam Hoger Onderwijs toe te kennen aan de Ad-opleiding Bos- en Natuurbeheer van HVHL.

7.5 Graad

Het panel adviseert om de volgende graad aan de opleiding toe te kennen: Associate Degree.

Afkortingen

AI	artificial intelligence, kunstmatige intelligentie
ad	Associate Degree
BDB	basiskwalificatie didactische bekwaamheid
BKE	basiskwalificatie examinering
BNB	Bos- en Natuurbeheer
BSA	bindend studieadvies
GIS	geografisch informatiesysteem
hbo	hoger beroepsonderwijs
HVHL	Hogeschool Van Hall Larenstein
IDG	Individual Development Goals
ITK	Instellingstoets kwaliteitszorg
NLQF	Nederlands kwalificatieraamwerk
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	onderwijs- en examenregeling
PDCA	Plan – Do – Check – Act
SDG	Sustainable Development Goals
TGO	transitiegericht onderwijs
TNO	toets nieuwe opleiding

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op de toetsing van de nieuwe opleiding Associate Degree Bos- en Natuurbeheer van de Hogeschool Van Hall Larenstein.

Aanvraagnummer: AV-3438

Colofon

Rapport Toets Nieuwe Opleiding

Samenstelling: NVAO NEDERLAND

Versie: 1.01.01 (1 september 2024)

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders

Parkstraat 83 • 2514 JG Den Haag
P.O. Box 85498 • 2508 CD The Hague
The Netherlands

T +31 (0)70 312 23 00
E info@nvao.net
www.nvao.net